

Gratulácia Ing. Štefanovi Klempovi

V tomto roku sa dožíva významného životného jubilea jeden z našich najvýznamnejších odborníkov v oblasti potravinárskych technológií a výskumu, dlhoročný riaditeľ Výskumného ústavu LIKO, Ing. Štefan Klempa. Patrí k tým odborníkom, u ktorých sa ich profesionálna dráha spojila s rozvojom daného odboru, pričom povolanie sa im stalo záľubou aj poslaním.

Narodil sa 13.5.1923 v Moravskom Jáne. Gymnaziálne štúdium skončil v roku 1943 v Malackách a úspešne pokračoval v štúdiu na Chemickotechnologickej fakulte SVŠT v Bratislave. Potom začal pracovať v konzervárni Cukrovaru v Nitre a v roku 1952 nastúpil do práce na Povereníctve potravinárskeho priemyslu - Hlavná správa V. „Pivovary, liehovary, konzervárne, škrobárne“ ako výrobný inšpektor a neskôr ako vedúci výrobného odboru. V roku 1957 sa stal riaditeľom n. p. Považské konzervárne v Novom Meste nad Váhom. Od roku 1958 po vytvorení slovenského Združenia liehovarov a konzervární stál ako jeho technický námestník pri zrode prvej výskumnej a vývojovej skupiny a realizoval mnoho významných investičných akcií. Po vytvorení celoštátneho Združenia liehovarov a konzervární v Bratislave v roku 1960 uplatnil svoje vedomosti, skúsenosti a organizačné schopnosti vo viacerých funkciách, od vedúceho odboru rozvoja vedy a techniky až po technického riaditeľa. Za jeho pôsobenia sa realizovali také významné investičné akcie ako konzervárne Trebišov a Nové Zámky, nápojársky závod a kapustáreň v Košiciach, výrobná hala v Lučenci, koncentračná stanica a vodný zdroj v Sabinove, Mraziareň Nitra, octáreň Liptovský Mikuláš, rekonštrukcia škrobárne v Boleráze, výstavba v závode Leopoldov a administratívna budova GRT LIKO a VÚ LIKO v Bratislave.

V roku 1974 bol menovaný za riaditeľa Výskumného ústavu LIKO a v tejto funkcii zotrval až do svojho odchodu do dôchodku v decembri roku 1986. Ústav zabezpečoval aplikovaný výskum v oblasti konzervárenstva, mraziarenstva, rybného priemyslu, liehovarníctva, škrobárenstva, droždiarenstva a ďalších fermentačných technológií, ovocných štiav a nápojov, vývoja a výroby enzýmov, normalizácie, metrológie a skúšobníctva, potravinárskych analýz a mikrobiológie a ďalších činností. Najvýznamnejším ocenením jubilanta je Národná cena Slovenskej republiky za zavedenie ultrafiltrácie v potravinárstve, ktorú prevzal spolu s kolektívom riešiteľov v roku 1983, ale aj nekonečný rad ďalších výsledkov vývoja a výskumu, zavedených úspešne do potravinárskej praxe.

Popri funkcii riaditeľa ústavu vykonával Ing. Klempa aj veľa ďalších významných funkcií, ako člena Odboru výživy a potravinárskeho priemyslu pri ČSAV, podpredsedu Komisie pre chémiu, technológiu a kvalitu potravín ČSAZ, člena Koordinačnej komisie VÚP a ďalšie. Významným prínosom jubilanta je jeho aktívny podiel na príprave a výchove novej generácie inžinierov - potravinárov, ktorým odovzdával svoje bohaté skúsenosti a vedomosti z potravinárskej praxe v rámci prednášok na CHTF SVŠT v Bratislave, kde dlhé roky pôsobil aj ako člen Štátnej komisie pre záverečné skúšky.

Sme úprimne radi, že náš milý jubilant Ing. Štefan Klempa sa v zdraví dožíva tohto významného jubilea, že si zachoval svoj životný optimizmus a typický humor, ktorý máme radi a môžeme ho zažiť pri osobných stretnutiach s ním. Za všetkých spolupracovníkov VÚ LIKO a v mene celej potravinárskej verejnosti, priateľov a známych mu úprimne prajeme do ďalších rokov pevné zdravie, veľa šťastia, spokojnosti, radosti a potešenia v kruhu jeho najbližších.

Redakčná rada

Jubileum Prof. Ing. Jana Pokorného, DrSc.

Osobnosť Prof. Pokorného netreba slovenskej odbornej verejnosti predstavovať, pretože je na Slovensku rovnako známy ako v Českej republike. Napriek tomu si chce redakcia Bulletinu potravinárskeho výskumu pripomenúť jeho významné životné výročie ako poctu k jeho doterajšiemu úctyhodnému dielu.

Narodil sa 30.6.1928 v obci Strměchy okres Pelhřimov v Čechách. V r. 1951 ukončil štúdium odboru Chémia na Vysokej škole technickej v Brne, potom asi rok pracoval vo Výskumnom ústave tukového priemyslu v Ústí nad Labem. V r. 1952 nastúpil na internú aspirantúru na FPT VŠCHT v Prahe na Katedru kontroly a úpravy požívatín. Od r. 1955 pracoval ako odborný asistent a v r. 1956 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu „*Autooxidace rostlinných olejů*“ (CSc.), habilitoval v r. 1964 prácou „*Změny chemismu lipidů při zpracování a skladování potravin*“ (Doc.). V oblasti chémie lipidov vypracoval tiež doktorskú dizertačnú prácu „*Reakce oxidovaných lipidů z hlediska chemie potravin*“, ktorú obhájil v r. 1975 (DrSc.). V r. 1986 bol menovaný profesorom pre odbor chémie a technológia požívatín. V rokoch 1990–1994 bol zvolený dekanom Fakulty potravinárskej a biochemickej technológie VŠCHT.

Prof. Pokorný počas bohatej pedagogickej a vedeckovýskumnej činnosti dosiahol vynikajúce výsledky v chémii, analýze a technológii tukov, ktorá bola jeho ťažiskovou oblasťou, ale v neskorších rokoch paralelne študoval aj širšie otázky potravinárskej analýzy a chémie potravín. Z tejto oblasti publikoval ako spoluautor viaceré monografie, ktoré sa stali fundamentálnymi učebnými pomôckami pre študentov, ale aj vedeckovýskumných a prevádzkových inžinierov nielen v Česku, ale aj u nás a v Poľsku. Veľkú pozornosť venoval aj reakciám neenzýmového hneďnutia potravín. Ako žiak profesora Janička má veľký podiel na rozpracovaní moderných metód senzorickej analýzy, ktorá sa stala ďalšou oblasťou jeho vedeckého bádania a praktických aplikácií pri senzorickom hodnotení prakticky všetkých potravinárskych komodít. V tomto vednom odbore vychoval mnoho absolventov a doktorandov a je právom považovaný za zakladateľa školy modernej senzorickej analýzy. Mimoriadne sa pedagogicky a vedecky angažuje aj v oblasti výživy ľudí, kde dosiahol významné

uznanie nielen ako učiteľ, ale aj ako 1. podpredseda (1990) a od r. 1993 ako predseda Českej spoločnosti pre výživu.

Okrem toho je, resp. bol aktívny v početných významných národných a medzinárodných spoločnostiach a inštitúciach napr. COST'93 Management Committee, COST'99 (Food Composition and Consumption Data) Management Committee (člen), International Union of Pure and Applied Chemistry (1956–1995, stály pozorovateľ od r. 1996), Česká akademie zemědělských věd, Chairman of the Section of Human Nutrition and Food Quality (1990–1995, člen 1996), Česká chemická společnost (čestný člen), Odborné skupiny potravinářské a zemědělské chemie pro tuky, detergenty a kosmetickou chemii (vědecký tajemník do 1995) České vědecko-technické společnosti sekce potravinářské technologie (člen řídicího výboru do 1995), Česká kosmetologická společnost (čestný člen 2003), Česká biologická společnost (člen), Polish Academy of Sciences (člen od 1994), European Academy of Nutritional Scientists (člen), American Oil Chemists' Society (člen), European Section - Member of the Governing Board at Large, Deutsche Gesellschaft für Fettwissenschaft (člen), International Society for Fat Research (člen), EuroFedLipid (člen).

Ako prejav uznania za jeho aktivity v spoločnostiach a inštitúciach sa mu dostalo veľa ocenení a vyznamenaní. Spomeňme aspoň tie významnejšie: Národná cena za vedu prvého stupňa, Strieborná medaila Československé akademie zemědělských věd (1978), Medaila za zásluhy České společnosti výživy (1968 a 1978), Hanušova medaile Československé chemické společnosti (1979), Zlatá medaile Výskumného ústavu potravinářského (1986), Zasloužilý učitel (1989), Votočková medaile za chemii (1992), Medaile Fakulty potravinářské a biochemické technologie za zásluhy (1993), Ballingova medaile VŠCHT (1998), Fachini Medal of the Italian Society of Fats and Oils (1964), Chevreul Medal of the French Association of Fats and Oils (1989), Medal of the Nutrition Research Institute, Potsdam, Germany (1989), Medal for the Development of Nutrition Sciences (1988), Oczapowski Medal, Polish Academy of Sciences (1992).

Prof. Pokorný má veľmi bohatú pedagogickú aktivitu nielen na materskej škole, ale na viacerých vysokých školách v ČR, SR i v ďalších krajinách.

Neobyčajne bohatá je jeho publikačná činnosť, ktorú možno iba veľmi stručne charakterizovať pár číslami. Publikoval viac ako 510 originálnych prác v popredných zahraničných periodikách (napr. Nahrung, Fette, Seifen, Anstrichmittel, European Journal of Lipid Science and Technology, Revue Francaise des Corps Gras, Rivista Italiana delle Sostanze Grasse, Zeitschrift für Lebensmittel-Untersuchung und -Forschung, Journal of Chromatography, Journal of Food Lipids, Food Chemistry), ako aj v českých a slovenských časopisoch (najmä Potravinářské Vědy (Czech Journal of Food Science), Bulletin potravinářského výskumu a vedecké práce v zborníkoch Fakulty potravinářské a biochemické technologie VŠCHT Praha. Je autorom a spoluautorom 29 kníh, prednášal na početných zahraničných a domácich konferenciách, sympóziach a seminároch.

Je členom redakčných rád mnohých potravinářských časopisov.

Redakčná rada nášho časopisu mu aj touto cestou ďakuje za prácu, ktorú vyko-

nal ako člen redakčnej rady i ako kvalifikovaný autor početných publikácií. Vysoko si vážime jeho vysokú profesionalitu, obetavosť, pracovitosť, priateľský vzťah a najmä veľkosť jeho osobnosti. Do ďalších rokov mu želáme veľa dobrého zdravia, elánu a vedeckej a pedagogickej tvorivosti.

Redakčná rada

Ing. Štefan Burák - 75-ročný

Ing. Štefan Burák sa narodil 12. mája 1928 v Stropkove. Stredoškolské štúdium absolvoval v Prešove a Košiciach, vysokoškolské na Vysokej škole ekonomickej v Bratislave. V rezorte poľnohospodárstva a výživy pôsobil 4 desaťročia, z toho 33 rokov na jednom pracovisku, na ekonomickom úseku Výskumného ústavu potravinárskeho, predtým na podnikovom riaditeľstve Mraziarní.

V rámci pôsobenia na Výskumnom ústave potravinárskom bol 2 desaťročia vedúcim technicko-ekonomického oddelenia, oddelenia vedecko-technických informácií a súčasne námestníkom riaditeľa ústavu. V roku 1975 vykonával na základe poverenia Ministerstva potravinárstva a výživy SSR funkciu dočasného riaditeľa ústavu. Od roku 1981 bol vedeckým tajomníkom ústavu a vedúcim technicko-ekonomického oddelenia a VTEI. V rokoch 1972–1974 bol tajomníkom Odboru potravinárstva bývalej Slovenskej poľnohospodárskej akadémie - predchodcu neskoršieho XI. odboru vedy a technického rozvoja pri ministerstve.

Venoval sa riadeniu ústavu po stránke ekonomiky. Svojou prácou prispieval k tvorbe a vyhodnocovaniu úloh z hľadiska ekonomickej efektívnosti. Aktívne sa zapájal do výskumu v rámci plánovaných úloh, bol samostatným riešiteľom výskumných úloh z oblasti ekonomiky, ktoré úspešne obhájil a výsledky publikoval. Je spoluautorom dvoch vynálezov. Ako vedúci pracovník sa podieľal na organizovaní významných podujatí a výskumných aktivít ústavu, vrátane seminárov a konferencií. Za svoju záslužnú činnosť bol ocenený vicerymi diplomami a vyznamenaniami.

Jubilant je jedným zo zakladateľov ústavného časopisu Bulletin, ktorý sa vydáva od roku 1961 a od roku 1982 je prvým vedeckým časopisom potravinárskeho výskumu na Slovensku. Bol dlhoročným členom a tajomníkom Redakčnej rady tohto časopisu a prispieval k zvyšovaniu jeho úrovne.

Pri príležitosti významného životného jubilea Ing. Štefana Buráka mu želáme veľa zdravia, životného optimizmu, ktorý je pre neho typickým, veľa radosti a spokojnosti v kruhu svojej rodiny, ako aj radosti z výsledkov svojej celoživotnej činnosti.

Redakčná rada

***Doc. Ing. Jaroslav Prugar, DrSc.
sa dožil vzácneho životného jubilea...***

Doc. Ing. Jaroslav Prugar, DrSc. sa narodil 10.2.1928 v Prahe, kde vyštudoval reálne gymnázium a následne aj Fakultu biochémie a potravinárstva na VŠCHT. Po ukončení štúdií pracoval ako potravinársky a poľnohospodársky vedecký pracovník vo Výskumnom ústave rastlinnej výroby Praha a vo Výskumnom ústave pôdoznanectva a výživy rastlín Bratislava.

Popri pracovných povinnostiach zastával celý rad funkcií v rôznych vedeckých a odborných komisiách, orgánoch a inštitúciách, bol napr. predsedom Komisie kvality rastlinných produktov pri Českej akadémii poľnohospodárskych vied, členom výboru odbornej skupiny pre potravinársku a poľnohospodársku chémiu pri Českej spoločnosti chemickej, členom redakčnej rady časopisu Výživa a potraviny, členom certifikačného výboru pre ekologické poľnohospodárstvo Ministerstva poľnohospodárstva ČR, členom komisií pre štátne záverečné skúšky na VŠCHT Praha a SPU Nitra, členom Nemeckej spoločnosti pre kvalitu.

Náš jubilant je čestným členom ČAZV a SAPV. Za svoje aktivity počas viac ako päťdesiatročnej činnosti získal celý rad vyznamenaní a uznaní od vedeckých a odborných organizácií, spoločností, vysokých škôl, rezortov a literárnych fondov.

Doc. Prugar uverejnil takmer 700 publikácií, z toho 140 pôvodných vedeckých prác. Je autorom a spoluautorom mnohých kníh, monografií a skrípt, ako sú napr. Kvalita rastlinných produktů (1977), Dusičnany v zelenine (1985), Kvalita pšenice (1986), Kvalita jačmeňa (1989), Izbytočný azot v ovoščach (Moskva, 1990), Nitrogen cycles in the present agriculture (1991), Toxic compounds of foods (1995), Brambory (2000), Kvalita, zpracování a odbyt bioproduktů (2001), Biopotraviny - hodnocení kvality, zpracování a marketing (2002). Na základe celoživotných aktivít sa zaradil do prestížnej publikácie Kto je kto (1998 a 2002), ako i medzi významných európskych potravinárskych odborníkov (Who's who in Food Science-Europe) v r. 1996.

Do ďalších rokov mu prajeme nielen veľa zdravia, zachovanie závideniahodného optimizmu a spokojnosti v osobnom živote, ale ešte aj veľa úspechov v odbornej a vzdelávacej činnosti.

Redakčná rada

Životné jubileum Ing. Vladimíra Zitku, CSc., FCIC

Medzi významných chemikov potravinárov, ktorí dosiahli vynikajúce vedecké úspechy vo výskume kontaminujúcich cudzorodých látok v zahraničí patrí absolvent FCHPT STU v Bratislave Vlado Zitko. Narodil sa 15.7.1933 v Nitre. Po absolvovaní Chemickej fakulty SVŠT, špecializácia Technológia ovocia, zeleniny a teplomilných rastlín v Bratislave v r. 1956 pracoval do r. 1964 na Chemickom ústave SAV v Bratislave ako vedecký pracovník. Súčasne externe prednášal na Chemickej fakulte SVŠT (terajšia STU) predmet Matematické metódy v potravinárstve. Svoju potravinársku špecializáciu uplatňoval na Chemickom Ústave SAV pri skúmaní fyzikálno-chemických vlastností a štruktúry polysacharidov, proteínov a tanínov a ich aplikácie pri čírení ovocných štiav, čo bolo aj predmetom jeho kandidátskej práce, ktorú obhájil v r. 1962. V r. 1964 odišiel na študijný pobyt do National Research Council of Canada (Ottava, Ontario), kde pracoval v oblasti chémie polysacharidov. V r. 1966–1968 sa venoval príprave látok z fosfolipidov na zníženie zrážanlivosti krvi, v priemyselnom výskume spoločnosti Canada Packers Limited v Toronte. V r. 1968 nastúpil ako vedecký výskumník na Biological Station (Department of Fisheries and Oceans, St. Andrews, New Brunswick), kde v r. 1978 dosiahol najvyššiu vedeckú klasifikáciu zamestnancov kanadskej vlády a kde pracoval až do r. 2002. Venoval sa štúdiu znečistenia vody a jeho účinku na ryby. Výskum bol zameraný na identifikáciu a pôsobenie veľkého množstva zlúčenín, napríklad PCB, PCT, pesticídov, chlórovaných parafínov a iných chlórovaných a brómovaných chemikálií, zlúčenín Hg a Tl, z priemyselných výtokov a olejových škvrn (oil spills).

Vladimír Zitko bol členom početných vedeckých skupín (WHO Working Group on PCB in Brussels, poradca UNESCO pre environmentálny výskum v Egypte, London Dumping Convention, Committee on PCBs, National Research Council of Canada Strategic Grant, U. S. Sea Grant, Interdepartmental Committee on New Chemicals a i.). Bol tiež členom redakčných rád odborných časopisov (Chemosphere, Water Quality Research Journal of Canada).

Neobyčajne bohatá je jeho publikačná činnosť. Je autorom a spoluautorom vyše 300 publikácií.

Redakčná rada, kolegovia a priatelia želajú jubilantovi veľa dobrého zdravia a spokojnosti a príjemnej pohody.

Doc. Ing. Jozef Timko, DrSc. 60-ročný

V marci sa Doc. Ing. Jozef Timko, DrSc., riaditeľ Ústavu molekulárnej biológie SAV zaradil medzi šesťdesiatnikov. Absolvent Chemickej fakulty SVŠT v Bratislave nastúpil v roku 1968 vedeckú dráhu molekulárneho biológa na Biologickom ústave SAV, terajšom Ústave molekulárnej biológie SAV. Doc. Timko významne prispel k rozvoju molekulárnej biológie, génového inžinierstva a moderných biotechnológií na Slovensku a v bývalom Československu. Patrí k priekopníkom uplatnenia technológie rekombinovaných DNA a sekvenovania DNA u nás. Zameril sa na štúdium enzymológie DNA, kde získal originálne výsledky. Objavil a charakterizoval endonukleázu Sau I s rozpoznávacou a štiepiacou sekvenciou 5'-CC/TNAGG-3'. Absolvoval študijné pobyty na Kalifornskej univerzite v Los Angeles a Washingtonskej univerzite v Seattle, z ktorých poznatky uplatnil v molekulárne-genetickom štúdiu priemyselných producentov esenciálnych aminokyselín. V súčasnosti aplikuje získané vedomosti aj v potravinársky zameraných projektoch pri príprave produkčných kmeňov mikroorganizmov.

Rozvoj nových moderných biotechnológií u nás je neoddeliteľne spojený s vedecou, organizátorskou a pedagogickou prácou Doc. Timka, ktorý svojou riadiacou a výskumnou činnosťou prispieva k rozvoju molekulárnej biológie a genomiky nielen u nás, ale v celosvetovom meradle. Jeho odborná erudícia a organizátorská zdatnosť sa prejavuje v mnohých vedecko-organizačných činnostiach. Pôsobí v mnohých domácich vedeckých a odborných funkciách v rámci SAV, zasadá v odborných komisiách štátnej správy, angažuje sa vo vedeckých spoločnostiach, je členom „General Assembly“ Európskej biotechnologickej federácie (EFB) a člen pracovnej skupiny „Applied Genome Research“ pri EFB. Jeho záslužná a priekopnícka práca bola odmenená Štátnou cenou, Striebornou plaketou a teraz pri príležitosti jeho šesťdesiatin Zlatou plaketou SAV „Za zásluhy v biologických vedách“.

Redakčná rada Bulletinu potravinárskeho výskumu Doc. Timkovi praje, aby ani v budúcnosti nestratil nadšenie, optimizmus a dobrú náladu, ktorými zvyčajne prekypuje a želá mu, aby sa mu v plnom zdraví podarilo vytvoriť na Slovensku lepšie podmienky pre rozvoj moderných biotechnológií.

Doc. Ing. Jozef Dubravický, CSc. zomrel...

S pohnutím a smútkom v srdci sme prijali nečakanú správu o úmrtí nášho vzácného kolegu, skvelého priateľa, nezabudnuteľného pedagóga a vynikajúceho odborníka, ktorý nás navždy opustil dňa 22.6.2003.

Doc. Ing. Jozef Dubravický, CSc. sa narodil 11.3.1930. Po ukončení štúdia na Chemickotechnologickej fakulte SVŠT v Bratislave zostal pracovať na Katedre sacharidov a konzervácie potravín ako asistent, neskôr ako odborný asistent a nakoniec ako docent. Tomuto povolaniu zostal verný takmer 40 rokov a za tento čas vychoval celé generácie inžinierov - potravinárov, ktorí v súčasnej dobe úspešne zastávajú rozhodujúce miesta v potravinárskom priemysle Slovenskej republiky i v jeho vedeckovýskumnej základni.

V období, keď jeho rovesníci už začínali odchádzať na zaslúžený odpočinok Doc. Dubravický nastúpil do firmy Kabát s. r. o., do funkcie námestníka pre výskum a vývoj, kde našli široké uplatnenie jeho hlboké poznatky z problematiky priemyselného spracovania jatočných zvierat a výroby mäsových výrobkov. I po viac ako desaťročnom úspešnom pôsobení v tejto firme neprestal byť odborne činný a ďalej sa venoval konzultačnej a poradenskej činnosti pre podnikateľské subjekty potravinárskeho priemyslu.

O to viac nás zastihla táto smutná udalosť, ktorá nám navždy zobrala možnosť stretávať sa s týmto vzácnym človekom, kolegom a priateľom. Ale i keď fyzicky navždy odišiel z našich radov, spomienky na jeho celoživotné dielo a neobyčajne vzácne ľudské vlastnosti zostanú natrvalo v našich myšliach. Česť jeho pamiatke.

Redakčná rada